לקט שכחה ופאה. מייב להניח בשדה א דאי שקיל להו עבר בלא תעשה דכתיב לא תלקט (ויקרא יט) ולא תעוב (דברים כד) ולא תלבט (ויקרא שם) וכתיב (שם) לעני וגר תעזוב ב והיכא דעבר ונטלם מייב להחזיר וליתן דאי עביד לא מהני ג כדלתיתא פ"ק דתמורה ג (דף ו.) ואם לא הפרים פאה מן הקמה מפרים מן העמרים או מן הכרי ואיכא בבל תאחר ועוד יש לפרש דשקל בהיתר כגון דליכא עניים ואז איכא בבל תאחר והא דאמרינן בסוף הזהוב (מולין ד' קלב:) לוי זכע בכיסור לא הוו עניים למשקל לקט אתא לקמי' דרב ששת אמר לעני ולגר תעזוב אותם ולא לעורבים ולא לעטלפים לא קאמר דליקטו לנפשיה אלא דלא עבר אם כונס בתוך ביתו ומיהו מדפריך התם ממתניתא דאם אין שם כהן שוכר פרה ומביאה ופריך נמי ממתני' דאם אין שם כהן מעלין אותם בדמים ומשני שאני התם דמתיה כתיב בהו משמע דבלקט שכחה ופאה שקיל לנפשיה ד ולפי' קמא קשיא דאי בדאיכא עניים ועבר ונטלם הרי עובר לאלתר בבל תאחר דדוקא היכא דליכא עניים אין עובר בבל תאחר אלא ברגלים אבל היכא דקיימי עניים קא עבר לאלתר כמו לדקה ויש לפרש כגון במלקט לעורב עניים כי הכא דתנן בפ"ד דפאה (משנה ט) מי שמלקט ואמר הרי זה לפלוני עני ר"א אומר זכה לו וחכ"א יתננה לעני המלא ראשון והא דלא תשיב הכא פרט ועוללות כיון דתני הני לא חש להני ה: **ואין צריך לומר חג הסוכות שבו הכתוב מדבר למה נאמר לומר שזה אחרון.** זו היא גירסת הקונטרס והשתא ר' אלעזר ור"ש דורשין בענין אחד אלא דמר סבר שזה גורס ומר סבר שזה אחרון ורבינו חננאל גריס אין צריך לומר בחג המצות שבו פתח הכתוב תחילה למה נאמר לומר שזה ראשון ו: **אלה תעשו לה' במועדיכם.** ומיעוט מועדים גריס ומע"ג דהאי קרא בקרבנות מוסב הוא דכתיב הא כתיב ביה נמי לבד מנדריכם ונדבותיכם:

פז"ר קש"ב. פירש הקונטרס רגל בפני עצמו אחין שם חג הסוכות עליו ורוצה לומר דברכת המזון ותפלה מזכירין שמיני עצרת ולא סוכות וברכה לעצמה פי' בקונטרס שמברכין היו המלך זכר לחנוכת הבית דכתי' בספר מלכים (א' ח') ביום השמיני שלח את העם ויברכו את המלך כדתניא בתוספתא דסוכה [פ"ד] י"ט אחרון של חג פיים בפני עצמו זמן לעצמו קרבן שיר וברכה לעצמו שנאמר ביום השמיני שלח את העם ויברכו את המלך וברכה לוגב וערבה (סוכה ד' מז. ושם) אין משמע כך דתניא התם כשם ששבעת ימי החג טעונים תפלה ודומה להמוא דתפיש ר"מ הבית דהכא ז ורגל לעצמו שטעונה ליה ח וכיון חגגל פיים לענין אבילות משום דאמרי' במועד קטן בפרק בתרא (ד' יט.) הקובר מתו שבעה ימים קודם לרגל בטלה ממנו גזירת שלשים וזימנין דליכא שבעה קודם הרגל ואפי' הכי בטלה ממנו גזירת שלשים משום שמיני עצרת וי"מ עצמו יסד במעריב שלו קודם לזיה ושלשים ידחס כאשר אבלים יעמס ומיהו אי אפשר לומר שידחה לגמרי דהא אמרינן בפרק בתרא דמועד קטן (ד' כד: ושם) יום אחד לפני החג והחג ושמיני שלו הרי כאן אחד ועשרים יום ומהכא דסוכה אין כאן ראיה אם אין ברכה דהכא כי הוה דהתם והתם לא הוה מני לאוקומי בברכת המלך משום דליתיה בשבעת ימי החג שיר אומר ר"מ שהיו אומרים בזית הכנסת מזמור שלש מה שאין בו בכל שאר ימי החג שלא היו אומרים מזמור שלש אלא חציו ביום אחד וחציו ביום אחר כדאיתא בפרק החליל (סוכה ד' נה. ושם) וסימנך דומבה"ר ובמסכת סופרים משמע שהיו אומרים בזית הכנסת למגלת על השמיני ושמא כמו כן היו הלויים אומרים בזית המקדש:

תפשת מרובה לא תפשת. לא דמי להא דדרשינן ט ימים שנים רבים שלשה דהתם ניחא טפי שאם נאמר להוסיף יותר משנים אין לדבר סוף אבל הכא יש לדבר סוף דטפי משמעה לא ומתורת ט כהנים מניא ט ימים שנים יכול ימים הרבה אמר רבי עקיבא כל שמשמעו מרובה ומשמעו מועט תפשת מרובה לא תפשת י ר' יהודה בן בתירא אומר שתי מדות אחת כלה ואחת אינה כלה מודדין במדה כלה ולא במדה שאינה כלה יא אמר רבי נחמיה וכי למה בא הכתוב לפחות או לנעות כו' יב ובריש סוכה (ד' ה: ושם) היא כתובה:

לקט שכחה ופאה כיון שעברו עליהן שלשה רגלים עובר בבל תאחר רבי שמעון אומר שלשה רגלים כסדרן ט **וחג המצות תחלה ר' מאיר אומר כיון שעבר עליהן רגל אחד עובר בבל תאחר רבי אליעזר בן יעקב אומר כיון שעברו עליהן שני רגלים עובר בבל תאחר רבי אלעזר ברבי שמעון אומר** ט **כיון שעבר עליהן חג הסוכות עובר עליהן בבל תאחר מאי טעמא דתנא קמא מכדי מינייהו סליק למה לי למהדר ומיכתב** יא **בחג המצות ובחג השבועות ובחג הסוכות שמע מינה לבל תאחר** ט **ורבי שמעון אומר אינו צריך לומר בחג הסוכות שבו דיבר הכתוב למה נאמר לומר שזה אחרון ורבי מאיר מ"ט דכתיב** יב **ובאת שמה והבאתם שמה ורבנן** א **ההוא לעשה ורבי מאיר כיון דאמר רב רחמנא אייתי ולא אייתי ממילא קם ליה בבל תאחר ורבי אליעזר בן יעקב מאי טעמא דכתיב** יג **אלה תעשו לה' במועדיכם מיעוט מועדים שנים ורבנן ההוא לכדרבי יונה דאמר** יד **רבי יונה הוקשו כל המועדים כולם זה לזה** טו **שכולן מכפרים על טומאת מקדש וקדשיו ורבי אלעזר ברבי שמעון מאי טעמא דתניא** טז **רבי אלעזר בר' שמעון אומר לא יאמר חג הסוכות שבו דיבר הכתוב למה נאמר לומר שזה גורם ורבי מאיר ורבי אליעזר בן יעקב האי בחג המצות ובחג השבועות ובחג הסוכות מאי דרשו ביה מיבעי להו לכדרבי אלעזר אמר ר' אושעיא** יז **דאמר ר' אלעזר אמר ר' אושעיא** יח **מניין לעצרת שיש לה תשלומין כל שבעה תלמוד לומר בחג המצות ובחג השבועות ובחג הסוכות מקיש חג השבועות לחג המצות מה חג המצות יש לו תשלומין כל שבעה אף חג השבועות יש לו תשלומין כל שבעה וליקש לחג הסוכות מה להלן שמונה אף כאן שמונה** יט **שמיני רגל בפני עצמו הוא אימור דאמרינן שמיני רגל בפני עצמו לענין פז"ר קש"ב אבל** כ **לענין תשלומין דברי הכל תשלומין דראשון הוא דתנן** כא **מי שלא חג יום טוב הראשון של חג חוגג את כל הרגל ויום טוב האחרון של חג** כב **תפשת מרובה לא תפשת תפשת מועט תפשת אלא למאי הלכתא כתביה רחמנא לחג הסוכות לאקושיה לחג המצות מה**

מכדי מיינייהו סליק. כשאמר הכתוב שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך בחג המצות וגו' מהם היה עולה. כבר כתוב למעלה בענין שמור את חדש האביב שבעה שבועות תספר לך חג הסוכות תעשה לך: **למה לי למיהדר.** ולמיניהו בפרשת חג הסוכות: **שמע מינה לבל תאחר.** דה"ק היו נראין לפניו לשלש רגליכם ולא תבאו ריקם: **אין צריך לומר חג הסוכות.** אף כשחוזרין לבל תאחר לא היה צריך להזכירו שהרי הענין עסוק בו: ה"ג **שבו דיבר הכתוב למה נאמר לומר שזה אחרון.** על שיעבור אותם כסדר הזה: **הכוח לעשה.** המצות עשה עליו להביאו ברגל ראשון: **ורבי מאיר.** אמר לך כיון דאמר ליה רחמנא אייתי ברגל ראשון זהו זמן שקבע לו ואם איחרו מן המועד הוה איחור וממילא קם ליה בבל תאחר: הקישא דר' יוסה במסכת שבועות (דף י.) אילטריך לומר שכל שעירי הרגלים מכפרים על טומאת מקדש וקדשיו דילפינן משעיר דר"מ דכתיב ביה לשאת את עון העדה (ויקרא י): **מניין לעצרת.** דלילו בחג הסוכות ובחג המצות נפקא לן (חגיגה ד' ט.) מוחגותם אותו חג לה' שבעת ימים יכול יהו חוגגין כל ז' ת"ל אותו אותו אתה חוגג ואי אתה חוגג כל ז' אם כן למה נאמר ז' לתשלומים שאם לא חג חגיגתו בראשון יקריבנה בשני: **פז"ר קש"ב.** כבר פירשתיו במס' יומא [ד' ג.] ומסכת סוכ' [מח.]. טעון פיים לפר הבא בשמיני ואינו קרב לפי סדר המשמרות שאנו ושלשו בפרי החג חוץ מתמים שאנו ולא שלשו ופר של שמיני אין אחת מאותן שתים מקריבתו אלא כל המשמרות מפיסות. וטעון זמן ורגל לעצמו שאין שם חג הסוכות עליו. וקרבן לעצמו שאין קרבנו כשאר ימי החג שהפרים מתמעטים בהם אחד אחד וזה אינו אלא פר אחד ושאר הימים שני אילים וארבעה עשר כבשים וזה איל אחד וז' כבשים. ושיר לעצמו אין שירו שוה לשל סוכות שאומר על הדוכן ולא נתפרש לנו שירו ובמסכת סופרים ט נמצא שירו הוא למנצח על השמינית. ברכה לעצמה מברכין היו את המלך זכר לחנוכת הבית שנא' (מ"א ח) ביום השמיני שלח את העם ויברכו את המלך כך מפורש בתוספתא דסוכה (פ"ד ה"י):

טעון

א) [ביצה יט.]. **ב)** [תוספ' דערכין פ"ג ה"ז]. **ג)** [ביצה יט.]. **ד)** [שבועות י.]. **ה)** [ביצה יט.]. **ו)** [ירושלמי פ"ד ה"ב]. **ז)** [חגיגה ח. מ"ק כד.]. **ח)** [חגיגה ח. סוכה מח.]. **ט)** [ביצה כ: חגיגה ט. ו.ח. יומא נ.]. **י)** [חגיגה ט. ו.ח. יומא נ.]. **יא)** [חגיגה ט. ו.ח. יומא נ.]. **יב)** [חגיגה ח. וש"נ]. **יג)** [פי"ט הל' כז.]. **יד)** [ניצין מו.]. **טו)** [בת"כ דכתיב ויקרא טו יז יזוב דמה ימים רבים].

תורה אור השלם

1. שָׁלוֹשׁ פְּעָמִים בַּשָּׁנָה יֵרָאֶה כָל זְכוּרֶךָ אֶת פְּנֵי יְיָ אֱלֹהֶיךָ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחָר בְּחַג הַמַּצּוֹת וּבְחַג הַשָּׁבֻעוֹת וּבְחַג הַסֻּכּוֹת וְלֹא יֵרָאֶה אֶת פְּנֵי יְיָ רֵיקָם: דברים טז טז
2. כִּי אִם אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְיָ אֱלֹהֵיכֶם מִכָּל שִׁבְטֵיכֶם לָשׂוּם אֶת שְׁמוֹ שָׁם לִשְׁכְּנוֹ תִּדְרְשׁוּ וּבָאתָ שָׁמָּה: דברים יב ה
3. אֵלֶּה תַּעֲשׂוּ לְיָי בְּמוֹעֲדֵיכֶם לְבַד מִנִּדְרֵיכֶם וְנִדְבֹתֵיכֶם לְעֹלֹתֵיכֶם וּלְמִנְחֹתֵיכֶם וּלְנִסְכֵּיכֶם וּלְשַׁלְמֵיכֶם: במדבר כט לט

גליון הש"ס

תוס' ד"ה לקט וכו' **והיכא דעבר ונטלם.** עיין יומא לו: תוס' יומא ד"ה לא לתו דנגלה:

מוסף רש"י

אינו צריך לומר בחג הסוכות. כשהחיל הכתוב להזכיר לשלש רגלים לבל תאחר לא היה צריך לכתוב וכחג הסוכות, כיון שכתוב שלש פעמים בשנה וכתב בחג המצות וכחג השבועות דממילא ידענא דבו היה הכתוב מדבר שבפרשת סוכות הוא עסוק ובו וכתב כתוב זה (ביצה יט). **שזה אחרון.** דבעינן כסדרן (שם). **שזה גורם.** את כל תאחר שאפילו עבר לפני החג, כיון שעבר עליו חג הסוכות עובר (שם). **מה חג המצות יש לו תשלומין כל שבעה.** כדרכינן קראי נחג הסוכות (עי' חגיגה ט.), והוא הדין לחג המצות שהרי אף הוא שבעת ימים (חגיגה יז.). **פז"ר קש"ב.** פיי"ס, ומ"ן, רב"ן, קרב"ן, פי"ר, בר"ס, פיים, לענין פרי החג, כל שבעת ימי החג אין מפיישין עליהן אלא לפי חשבון המשמרות לפי שילדן מקרבין אותן, כדתנן במסכת סוכה (נה.): מי שהיה מקריב פרים היום לא היה מקריב למחר, ופר של שמיני מפיישין עליו אחיהו מן המשמרות יקריבנו (חגיגה יז. וכנ"ל יומא ג. וסוכה מח.) זמן, לנרך בו שהשמיני (שם) רגל, שיש לו שם רגל בפני עצמו ואינו קרוי סוכות (חגיגה שם) שאין שם חג הסוכות עליו (יומא שם) שאין יושבין בסוכה (סוכה שם) קרבן, שאין בהמות קרבנותיו כשאר פרי החג, שפרי החג מתמעטין וסולגין וכבשיהן י"ד בכל יום ואילים שנים וכשמיני פר אחד אל אחד וכבשים כבשים (חגיגה שם וכנ"ל יומא שם) שאינו כשאר פרי החג, דלא"כ היו בו שאם פרים (סוכה שם) שיר, שאין שירו שוה לכל שאר שירות ימי החג, כל שיר ימי החג מדבר מענין גמל מתנות עניים, ואותן של חול המועד מפורש במסכת סוכה (נה. הומבה"ר, ואל שמיני עצרת אינו מענין אמוף ולא פיכנו לנו אחיהו שירו (יומא שם וכנ"ל חגיגה שם), ברכה, את יום השמיני, ומומפפת משמע שמברכין את המלך, וחכי גרסינן לה ברכה בפני עצמו שנאמר (מ"א ח) ביום השמיני שלח את העם ויברכו את המלך (סוכה שם) ברכה שהיו מברכין נתפלת מי המלך (יומא שם) שנאמר כו ביום השמיני שלח את העם ויברכו את המלך (חגיגה שם). המשך בעמוד הבא.

מוסף תוספות

א. תימה מה שייך בל תאחר בלקט שכחה ופאה הא בשדה מנח להו ועניים קא שקלי להו לאלתר, וי"ל דמירתי כגון שעבר ונטלם. תוס' הכל"ש. **ב.** דאפילו לאביי דאמר בפ"ק דתמורה דכל מאי דאמר רחמנא לא תעביד אי עבד מהני בהא מדרה משום דכתיב ביה תעזוב יתירה כדאיתא התם. מי' הכ"ן. **ג.** ואם עיכבו אצלו ג' רגלים עבר גם על בל תאחר. תוס' הכל"ש. **ד.** דאינו חייב ליתנם לאחר מיכן לעניים ואפילו אתו תמן בתר הכיון. רשב"ם. **ה.** משום דאיתנהו בכלל הני. תוס' הכל"ש. **ו.** ונראה פירושו לא היה צריך לומר במנין בתחלה חג המצות שבו פתח הכתוב בסדר מועדות, וכיון שהיה מדבר בחג הסוכות ממנה הו"ל להתחיל מניינו ולכתוב הכי בחג הסוכות ובחג המצות ובחג השבועות. ריטב"א. **ז.** ונראה לר"ת ברכה ברכת המזון ותפלה שמזכיריין את שמיני עצרת. תוס' חגיגה ח. ד"ס פ"ר. **ח.** ליל מוצאי יום טוב האחרון וכל ז' ימי החג טעונין לינה דגמרינן מפסח דכתיב ביה [דברים טז] ופנית בבקר והלכת לאהליך אי אפשר לומר והלכת לאהליך אלא בחוה"מ דבירי"ט חייב בראיית פנים בעזרה. תוס' יומא ג. ד"ה מ"ר. **ט.** כתוס' סוכה ה: ד"ה תפשת כתוב: ועוד מוכח בהדיא בתורת כהנים. **י.** תפשת מרעט תפשת וכו' וזהו פירושו של תפשת מרובה דאם אתה תופש את המרעט אין מוציאין אותו מידך שהמרעט בכלל המרובה אבל באת לתפוש המרובה אומר לך הבא ראיה וטול. שם. **יא.** ורבי יהודה בן בתירה בא ללמוד ממנהג העולם שתופסין את המדה כלה ומניחין את המדה שאינה כלה אף כאן תופסין החשבון המועט שיש לו סוף. שם. **יב.** והלא לא בא לנעול אלא לפתוח אם אתה אומר ימים עשרה או אינו אלא מאה או מאתים או אלף או ריבוא וכשאתה אומר ימים שנים פתחם וכו' ור' נחמיה בא ללמוד מדרך המקראות שלא בא לסתום אלא לפרש והכא גבי תשלומין צריכין כולן לטעמיה של רבי עקיבא. שם.

רבינו חננאל

לקט שכחה ופאה, כיון שעברו עליהן ג' רגלים עובר בבל תאחר, רבי מאיר אומר כול'. מאי טעמא דתנא קמא מכדי מינייהו סליק, כלומר הלא המקרא מפרש המועדים ועולה מהן, היה לו לכתוב שלש פעמים האלה בשנה יראה כל זכורך, למה חזר ופרטן, פסח שבועות וסוכות, אלא ללמד כי אם יעברו עליו ג' רגלים מכל מקום בעניין הזה ולא יביא הנדר שנדר ויקריבנו, עובר בבל תאחר לשלמו. ור' שמעון מאי טעמא, דתניא ר' שמעון אומר למה פתח הכתוב בחג המצות תחלה לומר שזה ראשון. זה הלשון המדוקדק והכי קאמר, מכדי קרא בחג (המצות) [הסוכות] סליק הוה ליה לאתחולי מההוא דקאי עליה, למה ליה למיהדר ולאתחולי מפסח למדכר סדר הרגלים זמנא אחריתי, אלא ללמד שלעולם פסח ראש לרגלים, ולא מחייב בבל תאחר עד שיעברו עליו ג' רגלים וחג המצות ראשון. נמצאו פעמים ג' רגלים פעמים ד'. ושעמא דד' מאיר דמחייב במאחר נדרו אפילו רגל אחד, דכתיב ובאת שמה והבאתם שמה, שמע מינה כי בעת שיבוא לחוג חייב להביא נדרו ואפילו ברגל ראשון. ורבנן ור' שמעון, ההוא לעשה, כלומר כיון שיעבור ברגל אחד ולא הביא עובר בעשה, ואינו עובר בבל תאחר עד שיעברו ג' רגלים. ושעמא דר' אליעזר בן יעקב שנאמר אלה תעשו לה' במועדיכם, מיעוט מועדים שנים, וחייבתו התורה לעשות נדריו בשני המועדים הראשונים מעת שנדר, ואחר שני המועדים באיזה רגל שיפגע תחלה ולא הקריבו, עובר בשני המועדים ט) הראשונים בעשה, ואם יתאחר יותר עובר בלאו. ורבנן אמרי לך זה המקרא לבדו' ר' יונה בא, דאמר ר' יונה במסכת שבועות פרק ראשון בעניין כפרת השעירים אמר קרא אלה תעשו לה' במועדיכם, הוקשו כל המועדים כולן זה לזה. ושעמא דר' אלעזר בר' שמעון מדכתיב חג המצות חג השבועות וחג הסוכות, ואמר לך לא היה צריך לכתוב חג הסוכות והא מיניה סליק, היה לו לומר בו ובחג המצות ובחג השבועות יראה כל זכורך, בחג הסוכות שכתב למה בא, לומר שזה גורם. משכחת לה לר' אלעזר ב"ר שמעון פעמים שאינו עובר בבל תאחר אלא עד שיעבור עליו ג' רגלים, כגון דאקדשיה קודם חג המצות, ואם הקדישה אחר חג המצות ב' רגלים, ואחר עצרת רגל אחד והוא סוכות, ללמד שאינו חייב לבל תאחר עד שיעבור חג הסוכות ולא יקריבנו. ור' מאיר דנפקא ליה מובאת שמה, ור' אליעזר בן יעקב דנפקא ליה מאלה תעשו לה', במועדיכם, האי קרא בחג המצות ובחג השבועות ובחג הסוכות מאי דרשי ביה. ואסיקנה ר' מאיר ור' אליעזר סבירא להו דכי אתאי האי קרא לאקושי חג השבועות לחג המצות, מה חג המצות יש לה תשלומין כל שבעה, אף חג השבועות יש לה תשלומין כל שבעה. כלומר, מי שלא חג חגיגתו ביום טוב של עצרת יש לו לחוג עד שבעה ימים כחג המצות, דהא כתיב שבעת ימים תחוג וגו', ומה ג) ת"ל תחגונו, מלמד שיום אחרון תשלומין לראשון, מי שלא חג ביום טוב הראשון חוגג כל הרגל וכולו'. אי הכי דמשום אקושי שבועות לחג המצות לתשלומין הוא דאתא, חג הסוכות למה בא, ללמוד מחג המצות

ט) לשון רבינו ל"ש דהא בעשה עובר מיד בבל תאחר. ולאלו דל"ל ואחר שעבר מועד אחד מהמועדים ולא הקריבו עובר בעשה ואם יתאחר אחר שני המועדים עובר בלאו. והדבר ל"ע. **ב)** כ"ה הלשון ג"כ בירושלמי בפ"ח דחגיגה ה"ו אבל עפ"ס ופ"ל אתוגו אותו והוא קבא דוקיקא כ"ד הנאמר נמי חג הסוכות.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

מסורת הש"ס

מה חג המצות טעון לינה. לא שילין בירושלים כל ז' ימי הפסח ולאחר ימי הפסח ישכים וילך לו דבכל דוכתי דמרבינן לינה כגון לשמיני עצרת ולבכורים ולפסח שני ולכל הקרבנות בסיפרי בפרשת ראה אנכי לא מרבינן לינה אלא לילה אחד והאי קרא דמייתי בגופיה דפסח כתיב בפרשת ראה הפסח מזבח הפסח בערב וכתיב ובשלת ואכלת ופנית בבקר ומיהו לאו בבקר ממש דהוא י"ט אלא כדפי' בקונטר' דטעון לינה ליל חולו של מועד דבי"ט לא קאמר קרא שהרי הוא יום שמיני לירלות בעזרה וכן חג הסוכות דטעון לינה היינו לילה אחד והאי דמשמע בפ' לולב וערבה (סוכה ד' מז.) גבי חג דאיכא לינה כל שבעה מדלא פריך לינה כל שבעה מי איכא כדפריך גבי זמן היינו שאם לא יבא ברגל בירושלים ביום ראשון רק ביום שני או באחד מימי החג טעון לינה לילה של אחריו וכן אם בא באחד מז' ימי הפסח[א] ומימה[ב] דמיפוק ליה דטעונין לינה משום שלמי שמחה דהיו כל שמונה כדתנן בהלל והשמחה שמונה בפ' לולב וערבה (שם ד' מב:) ואפי' בשאר ימות השנה אם מביא קרבן טעון לינה כדתניא בסיפרי ופנית בבקר והלכת להלך מלמד שטעונין לינה כלומר כל הזבחים דומיא דפסח אין לי אלא אלו בלבד מנין לרבות עופות ומנחה יין ולבונה ועצים ת"ל ופנית כל פינות שאתה פונה מן הבקר והילך ובפסח שני פליגי תנאי בפ' לולב וערבה (דף מז: ושם) ובפרק מי שהיה טמא (פסחים ד' לה: ושם) ובסיפרי מפרש טעמא דמ"ד טעון לינה דהרי הוא כעצים ולבונה וי"ל דמשכחת לה דלא מייתי קרבן ביום שבא לירושלים כגון דשלח שלמיו מאתמול דאתכלין לשני ימים ג ועוד בפ"ק דחגיגה (ד' ח. ושם) אמר (ואוכלת) ושמחת לרבות כל מיני שמחות לשמחה ואמרינן בפ' אלו דברים (פסחים ד' עא.) אפי' בכסות נקיה ויין יפן דבענין אחר לא משכחת לה שמחה שמונה כשחל י"ט הראשון להיות בשבת מאחר דבענין זביחה בשעת שמחה וכי האי גוונא משכחן בירושלמי פרק שני [ו] (דבכורות) דתנן וטעונין לינה ג' [ז] (יונתן) הלא דתימא בשאין עמהם קרבן אבל יש עמהם קרבן בלא כך טעונין לינה מחמת הקרבן ובפ' דם חטאת (זבחים ד' לו: ושם) משמע קלת שטעון לינה ז' ימי פסח שכולם חשובין כלילה אחת גבי הא דתנן ר' טרפון אומר אם ביטל בו מתחילת הרגל יבטל בו כל הרגל ואמרינן בגמרא מ"ט דר' טרפון א"ר יצחק דאמר קרא ופנית בבקר והלכת להלך הכתוב עשאן כולם בקר אחד ואע"ג דלא קיימא הכי דפריך עלה וכי אין פגול ברגל [ד] וכי אין נותר ברגל [ה] מ"מ לענין לינה יתכן שעשאן בקר אחד כשסטיה דקרא לאחר הרגל שוב לביתו וניחא שאתא דשמיני עצרת ובכורים דטעונין לינה בפ' לולב וערבה (סוכה ד' מז.) וכל שאר הקרבנות מתרבו מדכתיב ופנית ולמה הסוכות אצטריך היקישא דאי מופנית הוה אמינא לילה אחת ואתיא היקישא לאשמועינן דאסור לצאת כל שבעת ימי הרגל שכל הרגל חשוב בקר א' כחג המצות וניחא נמי הא דקאמר פ' לולב וערבה (ג"ז שם) דשבעת ימי החג טעונין לינה: **אמרה** תורה מנה ימים וקדש מנה קדש עצרת. כי האי גוונא אמרינן במנחות פרק רבי ישמעאל (ד' סה: ושם) גבי ביתוסים שהיו אומרים עצרת לאחר השבת ואיף לה ר' יהושע מהא דאמרה תורה מנה ימים וקדש מנה ימים וקדש עצרת מה מנה מה חדש שסמוך לניאתו ביכר אף עצרת שסמוך לניאתו ביכר כלומר לביאת חשבונו ביכר מאימתי התחיל למנות דהיינו מתשעה ועשרים יום משעת מולד הלבנה אף עצרת סמוך למנין המשיס ביכר להם יום קבוע שיתחילו למנות בו דהיינו ביום ששה עשר בחדש ממחרת י"ט הראשון שאם ממתינין עד אחר השבת בראשית אין שם ביכר יום קבוע דפעמים שמתחילין למנות בי"ו פעמים בי"ז פעמים בי"ח פעמים בי"ט כמו שפי' שם בקונטרס ור"ת מפרש מה חדש שסמוך לניאתו של חדש ביכר מאי יהיה לאש חדש דמיך דמכסי סיהרא ידעי כולי עלמא שיהיה מולד ולמחר יקדשו ב"ד החדש אף עצרת צריך שיהא ביכר וידוע לעולם זמן קידוש סמוך לניאתו דהיינו אם מתחילין למנות בששה עשר בניסן שיתנו עיניהן כמה הלבנה גדולה בחמשה לחדש וכשראוה בסיון באותה שיעור ידעו שלמחר יתקדש עצרת ופריך התם במנחות (דף סו.) למאי בי"ט אחרון קאי ואתנו עיניהם בשש עשר בסיון וה"ל משולש גרים הכא והתם מנה שנים וקדש יובל [ז] משום דמנה ימים וקדש חדש נפקא לן בפ"ק דמגילה (ד' ה.) מדכתיב עד חדש ימים ימים אתה לחדשים ולא שעות והוא מדרש חכמים ז"ל ולא שייך למימר אמרה תורה אלא בדבר שהלדוקים מודין כי הוא דתני בתר הכי אמרה תורה הבא עומר בפסח ושתי הלחם בעצרת דבהדיא כתיב וכן בפירש יובל כתיב בהדיא וסמוך לניאתו התחלת חשבונו ביכר שלעולם מתחילים למנות למחרת שנת חמשים אף עצרת סמוך לניאתה התחלת חשבונו יהא ביכר שלעולם מתחילים למנות למחרת יום קבוע שזה יהיה למחרת י"ט ראשון ולא יסתנה לעולם וקשיא דמלינו לקמן בפירקין (ד' מח.) אמרה תורה נסכו מים לפני בחג אע"פ שאין הלדוקים מודים בו שרגמוהו באתרוגיהם ולא מסתברא לאלן משום דהתם קאמר מפני מה אמרה תורה ועוד אשכחן (לקמן ד' ז.) דדרשינן עולת חדש בחדשו אמרה תורה חדש והבא מתרומה חדשה [ז] ואין לדוקים מודים בו שהיו אומרים משל יחיד הם מביאים [ח] כדתניא פ"ק דמגילת תענית והתם במנחות מייתי לה מ"מ יש קעד לדבריו דלאפוקי מדבריהם של ביתוסים היה רבי יהושע מביא דרשה זו ואי לא מודו בה מה תשובה היא זו אבל אין למחוק בשביל כן ספרים ועוד גראה דהכי ליף עצרת למנוייה ממחדש דאשכחן לקמן בפירקין (ד' י:) מדיוס אחד בחדש חשוב חדש בשנים יום בשנה חשובים שנה וחדש למנוייה ועוד דאי מיובל ליף כי פריך ואימא עצרת חד יומא מאי קא משני אטו עצרת יומי מינין שבועי לא מינין יובל נמי מינין שנים ושמיטין ואפ"ה הוי לה למנוייה של שנים דהוא מנין מועט [ט] והכי נמי עצרת יומא חד יומא דתפשת מועט תפשת אבל אי ליף מחדש ניחא דהא ליכא לאקשויי ליף מיובל דהא קרבן מקרבן ליף שמקדשין חדש למנוייה להבאת קרבנותיו בדפירש בקונטרס וכי תימא אכתי תפשת מועט תפשת חד יומא כיון דמחדש ליפינן אמרינן עצרת לכל מנוייה עוד י"ל מה חדש סמוך לניאתו ביכר שעה ע"י חשבון השוה מתי יבא שלעולם כשעברו שלשים יום מר"ח מקדשין חדש אף עצרת סמוך לניאתו ביכר ע"י חשבון השוה יש להכיר מתי יבא עצרת שלעולם לאחר חמשים עצרת ולדברי הלדוקים איכא ביכרא שלפעמים יש יומר: **ואי לא אקרביה אדחי ליה.** והרי מיד עובר עליו: **שלמי פסח.** שאבד ונתכפר באחר ואח"כ נמצא הראשון דקרב שלמיו ואותן שלמיו אם עבר שלשה רגלים עובר ובפרק כל הפסולין (זבחים ד' לו.) דמרבה שלמי נזיר ושלמי פסח שנאכלים ליום ולילה פירש שם בקונטר' חגיגת י"ד ולא יתכן דחגיגת י"ד נאכלת לשני ימים ולילה אחד [י] (כדתניא) בפסחים פרק אלו דברים (ד' סט: ושם) ואע"ג דלבן חימא משמע התם (ד' ע.) דנאכלת ליום ולילה איכו ליף מדאיתקש לפסח דדרש זבח חג זו חגיגה הפסח כמשמעו ובפ' כל הפסולים ליף לה מדכתיב תודת שלמיו לכך נראה דבמותר הפסח איירי התם כדפירש בקונטרס האי דהכא וניחא דאתא דאמר בפסחים פרק האשה (ד' פט. ושם) וניתי משום מותר הפסח דמותר הפסח נאכל ליום ולילה היינו מדכתיב תודת שלמיו ומיהו התם פ"ק דזבחים (דף ט. ושם) נמי דרשינן אם כשב להביא פסח שעברה שנתו ושלמים הבאים מחמת פסח לכל מצות שלמים הבאים מחמת פסח לא יתכן לפרש אלא בחגיגת י"ד דכל עייני מותר הפסח דרש התם מתלתא קראי חד לעברה שנתו

מה חג המצות טעון לינה אף חג הסוכות טעון לינה והתם מנלן דכתיב [1]ופנית בבקר והלכת לאהליך ות"ק ורבי שמעון (בן אלעזר) תשלומין לעצרת מנא להו נפקא להו מדתני רבה בר שמואל דתני [6]רבה בר שמואל אמרה תורה [2]מנה ימים וקדש חדש מנה ימים וקדש עצרת מה חדש למנויו אף עצרת למנויו אימא עצרת חד יומא אמר רבא [3]אטו עצרת יומי מנינן שבועי לא מנינן והאמר מר [4]מצוה למימני יומי ומצוה למימני שבועי ועוד [2]חג שבועות כתיב ופסח בר מיקרב ברגלים הוא [7]פסח זימנא קביעא ליה אי אקרביה אקרביה ואי לא אקרביה אידחי ליה אמר רב חסדא פסח [7]כדי נסבה רב ששת אמר [8]מאי פסח שלמי פסח אי הכי היינו שלמים תנא שלמים הבאין מחמת פסח ותנא שלמים הבאין מחמת עצמן סלקא דעתך אמינא [9]הואיל ומחמת פסח קאתו כפסח

כפסח

[1] [מגיגה ח:] מנחות סה: ע"ש], [2] [מגיגה ח:], [3] [שם: ע"ש מנחות סו. ע"ש], [4] [קדושין ה: סוטה יט: ב"מ מז: זבחים נח. עט: מנחות פג. מולין כב.], [5] [זבחים עט:], [6] [שם], [7] [ל"ל דבכורים], [8] [ויומה כל"ז], [9] [ל"ל כדתנן],

תורה אור השלם

1. וּבִשַּׁלְתָּ וְאָכַלְתָּ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְיָ אֱלֹהֶיךָ בּוֹ וּפָנִיתָ בַּבֹּקֶר וְהָלַכְתָּ לְאָהֳלֶיךָ: דברים טז ז
2. וְעָשִׂיתָ חַג שָׁבֻעוֹת לַיְיָ אֱלֹהֶיךָ מִסַּת נִדְבַת יָדְךָ אֲשֶׁר תִּתֵּן כַּאֲשֶׁר יְבָרֶכְךָ יְיָ אֱלֹהֶיךָ: דברים טז י

מוסף רש"י

המשך מעמוד הקודם

מי שלא חג יום טוב הראשון של חג. אלא הבא מגיגתו ביום הראשון של חג (חגיגה ט:). ויו"ש האהרון של חג. חוגג שמיני עצרת, ופע"ג דרגל כפני עצמו הוא הוי תשלומין לראשון (שם). **תפשת מרובה לא תפשת.** כל מקום שאמלא שני דרכים אחד תופש מרובה ואחד תופש מועט, טוב לך לתפוס את המועט, שאפילו היה לך לתפוס את המרובה ותפוס את המועט תפיתבך תפיסה, שיש בכלל המרובה המועט, אבל אם תתפוס המרובה והיה לך לתפוס המועט, נמצאת שתפסת שלא כדת (חגיגה יז. ובגי"ז ערבין ד:). בריימתא בתורת הכהנים גבי זבה, ימים רבים (ויקרא טו) ימים שנים רבים שלשה, או אינו אלא רבים עשרה, אמרת כל שאמעו מרובה ומעטו מועט תפסת מרובה לא תפסת, תפסת מועט תפסת. הואיל ולא פירש לך לאיזה מהן, יש לך לתפוס הראשון שנאמעט, אשם לא תתפוס אלא המרובה אני מביאך מהיכן אתה מאמעטו לזה המועט והלא אף הוא נאמעט, כשאמר אינה זבה בתחות מעשרה אני אומר לך והלא אף אלשה נאמעט וכשאמר בשלשה ואני מביאך או אינו אלא עשרה אתה אומר לי אף השלשה נאמעט (חולין קלח.). עד כאן מעמ' הקודם

ופנית בבקר והלכת לאהליך. ביי"ט לא קאמר שהרי הוא יום שחייבו חכמים לירלות בעזרה כדי להבא עולת ראיה, ואי אפשר לומר והלכת לאהליך אלא בחולו של מועד, וקאמרינן בבקר, אלמא הערב לא קאמר אלא בבקר, שנאמר ופנית בבקר והלכת לאהליך, אף חג הסוכות טעון לינה, ובבקר יש לך רשות לילך. פז"ר קש"ב פירוש ב', ברכה שמברכין בו יום שמיני עצרת. וכבר פירשנוהו במסכת סוכה. **תנא קמא** ור' שמעון דמפקי ליה להאי קרא בחג המצות ובחג השבועות ובחג הסוכות לדרשה אחרינא כדפרשינן כטעמייהו, תשלומין לעצרת כל שבעה מנא להו. דאמרינן נפקא להו מהא דתני רבה בר' שמואל, אמרה תורה מנה ימים וקדש חדש, כדכתיב החדש הזה לכם ראש חדשים, וכתיב לא יום אחד תאכלון וגלא יומים [ולא] חמשה ימים ולא עשרה ימים, עד חודש ימים, וכתיב החדש הזה, ודרשינן כזה ראה וקדש, כלומר קדש אותו היום, וכו' אלעזר דאמר כתיב [בראשון] באחד לחודש, מדאכתי יום אחד על כו'. הנה מניתה החדש ימים וקדשתה יום אחד. וכן אמרה תורה מנה שבעה שבועות וקדש עצרת, כשם שאתה מונה לעצרת שבועות, כך קדש לה שבוע לתשלומין, שיהיו ימים הללו חשובין כימות החג להקריב קרבן של עצרת, אם לא הקריבו ביום טוב, יקריבנו באלו הימים. ואע"ג דכתיב תספרו חמשים יום, הנה גם לעצרת מונין ימים, האמר אביי מצוה למימני יומי מצוה למימני שבועי. ועוד חג שבועות כתיב. והני תשלומין דעצרת פירושו בפרק אין דורשין בעריות. ואקשינן ופסח בר מקרב ברגלים הוא דקתני בברייתא בכור מעשר ופסח לקט שכחה ופאה, כיון שעברו עליהן ג' רגלים עובר בבל תאחר, והלא אין זמן הפסח אלא בי"ד בניסן בלבד, ואם עבר זמנו אסור לשוחטו לשום פסח בשאר ימות השנה שכבר נדחה. ופריק רב חסדא [6] פסוק ניסבה, כלומר (חותך) [חתוך] זכרו מגו הברייתא. ורב ששת אמר מאי פסח שלמי פסח כולי, ופשוטה היא.

[6] עי' בענין ערך כדי מ' שכתב כפי' ר"ח מכיר ופריק רב חסדא פיסוק ניכים (נ"ל ע"ל פסוק ניכים) כלומר מתוך זכרו מגו הברייתא ע"כ ולכן נ"ל בפירוש רבינו אלן.

עין משפט נר מצוה

יד א סמג עשין רמ: טו ב מיי' פ"ז מהל' קידוש החדש הל' ו סמג עשין ט:
טז ג מיי' פ"ז מהל' ממרים הל' כב סמג עשין ר טוש"ע מ"ח סי' תפט סעי' ו [רב אלפס קוף ע"פ דף קפא]:
יז ד מיי' פ"ה מהל' קרבן פסח הל' ו:

רבינו חננאל

מה חג המצות טעון לינה, כלומר אין לך רשות לצאת ללכת לאהליך לילי כ"ב בניסן אלא בבקר, שנאמר ופנית בבקר והלכת לאהליך, אף חג הסוכות טעון לינה, ובבקר יש לך רשות לילך. פז"ר קש"ב פירוש ב', ברכה שמברכין בו יום שמיני עצרת. וכבר פירשנוהו במסכת סוכה. **תנא קמא** ור' שמעון דמפקי ליה להאי קרא בחג המצות ובחג השבועות ובחג הסוכות לדרשה אחרינא כדפרשינן כטעמייהו, תשלומין לעצרת כל שבעה מנא להו. דאמרינן נפקא להו מהא דתני רבה בר' שמואל, אמרה תורה מנה ימים וקדש חדש, כדכתיב החדש הזה לכם ראש חדשים, וכתיב לא יום אחד תאכלון ולא יומים [ולא] חמשה ימים ולא עשרה ימים, עד חודש ימים, וכתיב החדש הזה, ודרשינן כזה ראה וקדש, כלומר קדש אותו היום, וכו' אלעזר דאמר כתיב [בראשון] באחד לחודש, מדאכתי יום אחד על כו'. הנה מניתה החדש ימים וקדשתה יום אחד. וכן אמרה תורה מנה שבעה שבועות וקדש עצרת, כשם שאתה מונה לעצרת שבועות, כך קדש לה שבוע לתשלומין, שיהיו ימים הללו חשובין כימות החג להקריב קרבן של עצרת, אם לא הקריבו ביום טוב, יקריבנו באלו הימים. ואע"ג דכתיב תספרו חמשים יום, הנה גם לעצרת מונין ימים, האמר אביי מצוה למימני יומי מצוה למימני שבועי. ועוד חג שבועות כתיב. והני תשלומין דעצרת פירושו בפרק אין דורשין בעריות. ואקשינן ופסח בר מקרב ברגלים הוא דקתני בברייתא בכור מעשר ופסח לקט שכחה ופאה, כיון שעברו עליהן ג' רגלים עובר בבל תאחר, והלא אין זמן הפסח אלא בי"ד בניסן בלבד, ואם עבר זמנו אסור לשוחטו לשום פסח בשאר ימות השנה שכבר נדחה. ופריק רב חסדא [6] פסוק ניסבה, כלומר (חותך) [חתוך] זכרו מגו הברייתא. ורב ששת אמר מאי פסח שלמי פסח כולי, ופשוטה היא.

מוסף תוספות

א. וי"כ כן הוא דאי לינה כל ז' אם כן מאי קאמר שמיני רגל בפני עצמו לגבי לינה הלא כל שאר ימים שלפניו נמי טעונין לינה אלא ודאי יום ראשון ושמיני טעונין לינה ולא יותר. תוס' פסחים לה: ד"ה טעון. ב. ולמה לי למילף מחג המצות. תוס' הרא"ש. ג. ונראה לי דאפי' הביאן הוא בעצמו ערב י"ט הרי לן ערב י"ט ביום הבאת קרבנו. שם. ד. אם שחט ע"מ לאכול למחר אינו פיגול. רש"י שם. ה. אם הותיר בשר חטאת למחר אינו נותר דחד יומא הוא. שם. ו. היה קשה להרב רבינו משולם היכן אמרה תורה למנות ימים לקדש חדש. תוס' מגיגה יז: ד"ה אמרה תורה. ז. אף על פי כי אותה דרשה אינה פשוטה. שם. ח. שהיחיד מתנדב ומביא תמיד. שם. ט. ואין מקדשין שבע שנים כמו שבע השמיטות. תוס' הרא"ש מגיגה יז:

עין משפט נר מצוה

יח א מיי׳ פי״ד מהל׳ מעשה הקרבנות הל׳ טו סמג לאוין צא:
יט ב מיי׳ פי״ב מהל׳ פסולי המוקדשין הל׳ יג:
כ ג מיי׳ פי״ד מהל׳ מעשה הקרבנות הל׳ יד:
כא ד מיי׳ פ״א מהל׳ כלאים הל׳ יג (טוש״ע י״ד סימן שו סעיף יג):

הגהות מהר״ב רנשבורג

[א] רש״י ד״ה ויפסל הואיל ועבר עליו ואימרו. נ״ב עי׳ עוד מן דוד וד דוד וס״ע:

רבינו חננאל

מנהני מילי, מי שידור ולא ישלים עובר בבל תאחר, שנאמר כי תדור נדר, וכתוב אחר אומר ואם נדר או נדבה, מה זה הנדר נדבה עמו אף זה הנדר נדבה עמו. הוה ליה לקרא למיכתב כי תדור נדר ודיי, למה ליה למכתב ליי׳ אלהיך, אלא כל דבר שיתן אדם ליי׳, לרבות הדמין, כגון אם יאמר אדם דמי עלי חייב לשלם דמי שוויי. אבל אם יאמר אדם ערכי עלי, בן נאה בין כעור מערכין אותו כפי שניו, כדכתיב מבן עשרים ועד בן ששים, ערכו של זכר נ׳ שקל כסף בשקל הקודש. והחרמין, כדכתיב אך כל חרם אשר יחרים וגו׳. וההקדישות כמשמען. לא תאחר לשלמו, הוא הנדר עצמו ולא חליפין, כלומר אינו עובר בחליפין, ואוקימנה חליפי עולה ושלמים, וכגון שנדר עולה או שלמים והפרישן קודם חג המצות, ועברו חג המצות וחג השבועות ולא הקריבן, ואחר חג השבועות נפל בהן מום וחיללן על אחרים ואמר אלו חליפי אלו, ועבר חג הסוכות ולא הקריב אילו שהעמידן תחת הבעלי מום. הייתם אומרים מאחר שאילו מכח הראשונים הם באים, כמי שעברו עליהן ג׳ רגלים דמו וליחייבו בבל תאחר, קמ״ל. כי דרוש ידרשנו, אלו חטאות ואשמות עולה ושלמים. לה׳ אלהיך, אלו צדקות ומעשרות בכור ומעשר ופסח. מעמך. זה לקט שכחה ופאה. והיה בך חטא, בך חטא ולא בקרבנך חטא. כלומר, הקרבן המאוחר זמן, כשר הוא. ואקשינן האי סברא מדאחרים נפקא, דתניא יכול יהא בכור שעברה שנתו פסול כפסולי המוקדשים, ת״ל ואכלת לפני ה׳ אלהיך מעשר דגנך תירושך ויצהרך וגו׳, (מקיש בכור למעשר כול׳, מה מעשר אינו נפסל) כלומר כיון דכתיב לפני ה׳ אלהיך תאכלנו שנה בשנה, אם עובר שנתו נפסל, מקיש בכור למעשר, מה מעשר אינו נפסל משנה לחברתה, אף בכור נמי אינו נפסל משנה לחברתה. ופריקנן הני מילי שאינו נפסל מאוחר זמן בכור דלא(ן) בר הרצאה הוא, אבל קדשין כגון עולות וחטאות וכיוצא בהן דבני הרצאה נינהו, אימא לא לירצו, קמ״ל בך חטא ולא בקרבנך חטא.

מסורת הש״ס

(א) [נדרים ד.], (ב) [לקמן ו: נדרים ז.], (ג) [ממגות פ:], (ד) תמורה כח: [זבחים כט. תוספתא מנחדרין פ״ג ה״ג], (ה) [עי׳ מהרש״א על עוד״ר ד״ה ומעשרות], (ו) [ממגות עט:], (ז) [ל״ל וכמי], (ח) בס״א: ולהכיר, (ט) ת״ל, (י) [פסחים עט. ד״ה אשם],

תורה אור השלם

1. כִּי תִדֹּר נֶדֶר לַיְיָ אֱלֹהֶיךָ לֹא תְאַחֵר לְשַׁלְּמוֹ כִּי דָרֹשׁ יִדְרְשֶׁנּוּ יְיָ אֱלֹהֶיךָ מֵעִמָּךְ וְהָיָה בְךָ חֵטְא: דברים כג כב
2. וְאִם נֶדֶר אוֹ נְדָבָה זֶבַח קָרְבָּנוֹ בַּיּוֹם הַקְּרִיבוֹ אֶת זִבְחוֹ יֵאָכֵל וּמִמָּחֳרָת וְהַנּוֹתָר מִמִּנּוּ יֵאָכֵל: ויקרא ז טז
3. וְאָכַלְתָּ לִפְנֵי יְיָ אֱלֹהֶיךָ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר לְשַׁכֵּן שְׁמוֹ שָׁם מַעְשַׂר דְּגָנְךָ תִּירֹשְׁךָ וְיִצְהָרֶךָ וּבְכֹרֹת בְּקָרְךָ וְצֹאנֶךָ לְמַעַן תִּלְמַד לְיִרְאָה אֶת יְיָ אֱלֹהֶיךָ כָּל הַיָּמִים: דברים יד כג

הגהות הב״ח

(א) גמ׳ ומתמר להלן נדר ואם נדר לו מדבה: (ב) שם שהומם בתוך הרגל ומילון על אחר ועבר עליו הרגל: (ג) רש״י ד״ה ה׳ אלהיך כו׳ לקקות ומעשרי ובכור שכתוב בהן כו׳ מעשר דגנך ובכורות בקרך וצאנך וסמ״ר: (ד) שם ד״ה חילופי עולה כו׳ ונתכפר בה ואח״כ נמצאת הראשונה: (ה) שם ד״ה דבני הרצאה נינהו אם לכפרה: (ו) תוס׳ בריש הטמוד וחל לעברה זמנו ולא שנתו וחל ללא עברה:

מוסף רש״י

ולא בקרבנך חטא. שאם אימתו אינו נפסל. והיה בך חטא שיפא דקרא דלא תאחר לשלמו הוא (זבחים כט:). יהא בכור שעברה שנתו. חסו אימור דכתיב לפני ה׳ תאכלנו שנה בשנה, כפסולי המוקדשין. כאילו נפל בו מום (זבחים כט:). ויפסל. מהקרבה הואיל וכתיב שנה בשנה (תמורה כא:). מה מעשר אינו נפסל משנה לחברתה. שהרי בשלישי זמן ביעור לנער כל המעשרות מן הבית והלחוחות דכתיב מקץ שלש שנים תוציא (זבחים כט:). דלאו בר הרצאה הוא. אינו בא לכפר (שם). אבל קדשים. כגון עולה שמקפדת על עשה ושלמים שמבאין לזרוען ליחן שלום בין ישראל לאביהם שבשמים ואימא הואיל ואימתו בא בעבירה הוא ולא לירצו, קמ״ל (שם).

מוסף תוספות

א. דקרא לא אתי אלא לזקן ואינה לפי כבודו. תוס׳ ומיהו ט. ד״ה ושלמים. ב. דמפעמים נפקא. תוס׳ תגיגה ב. ד״ה מפעמים. ג. הא מותר הפסח הוא, ונפקא לן מובחת פסח דמותר הפסח אחר חצות קרב שלמים, כדאמרן באלו

כפסח דמו מנהני מילי דתנו רבנן [1]כי תדור נדר אין לי אלא נדר נדבה מנין נאמר כאן נדר ונאמר להלן (ו) [2]אם נדר או נדבה מה להלן נדבה עמו אף כאן נדבה עמו לה׳ אלהיך אלו הדמין הערכין והחרמין והחקדשות לא תאחר לשלמו הוא ולא חילופין כי דרוש ידרשנו (ז) אלו חטאות ואשמות עולות ושלמים ה׳ אלהיך אלו צדקות ומעשרות ובכור מעמך (ח) זה לקט שכחה ופאה והיה בך חטא [א]ולא בקרבנך חטא אמר מר לא תאחר לשלמו הוא ולא חילופין חילופי מאי אי חילופי עולה ושלמים מקרב קרבי אי חילופי חטאת למיתה אזלא אלא מאי חילופין חילופי תודה דתני (ט) רבי חייא [3]תודה שנתערבה בתמורתה ומתה אחת מהן חברתה אין לה תקנה היכי ליעביד ליקרבה וליקריב לחם בהדה דלמא תמורה היא ליקרבה בלא לחם דלמא תודה היא והא כיון דלאו בת הקרבה היא קרא למעוטי למה לי אמר רב ששת לעולם למעוטי חילופי עולה ושלמים והכא במאי עסקינן [4]כגון שעברו עליו שני רגלים והומם וחיללו על אחר ועבר עליו רגל אחד סלקא דעתך אמינא הואיל ומכח קמא קאתי כמאן דעברו עליו ג׳ רגלים דמי קמ״ל ולרבי מאיר דאמר כיון שעבר עליו רגל א׳ עובר בבל תאחר מאי איכא למימר אמר רבא הכא במאי עסקינן כגון שהומם בתוך הרגל וחיללו (י) ועבר עליו הרגל סלקא דעתך אמינא הואיל ומכח קמא קאתי כמאן דעבר עליה כוליה רגל דמי קמ״ל והיה בך חטא ולא בקרבנך חטא והא מהכא נפקא מדאחרים נפקא דתניא (ז) אחרים אומרים יכול יהא בכור שעברה שנתו בכפולי המוקדשין ויפסל תלמוד לומר [3]ואכלת לפני ה׳ אלהיך מעשר דגנך תירושך ויצהרך ובכורות בקרך וצאנך מקיש בכור למעשר מה מעשר אינו נפסל משנה לחברתה [ד]אף בכור אינו נפסל משנה לחברתה איצטריך סלקא דעתך אמינא הני מילי בכור דלאו בר הרצאה הוא אבל קדשים דבני הרצאה נינהו אימא לא לירצו קא משמע לן ואכתי מדבן

שנתו וחמנו וחל לעברה (ו) שנתו ולא זמנו וחל ללא עברה לא שנתו ולא זמנו ומיהו ההוא נמי יש לישב דאיירי במותר הפסח שדרך התגאים שמסמיכין אחד קרא לא״ג דנפקי מתרי קראי כדאשכחן בפרק אלו מציאות (ב״מ ד׳ ב.) גבי והתעלמת מהם דדרים מיניה כהן והוא בבית הקברות זקן ואינו לפי כבודו או שהיתה שלו מרובה משל חבירו לא״ג דנפקי מתרי קראי דלא אתי קרא אלא לחד כדמסיק התם [א] וכן פ״ק דחגיגה (דף ד.) רגלים פרט לבעלי קנין [ב] והאי קרא גופיה דאם כשב דרשינן ליה בפרק מי שהיה טמא (פסחים לו: וש״ס) לרבות תמורת הפסח אחר הפסח שקרבה שלמים ומוקי לה בנמצא אחר שחיטה והמיר בו אחר שחיטה וקרא אסמכתא בעלמא דפשיטא היא [ג] ולא צריכא קרא: **ונאמר** להלן אם נדר או נדבה. הוה מצי לאתויי מהאי עניינא גופיה דכתיב ביה (דברים כג) כאשר נדרת נדבה [ד]:

ערכין וחרמין והקדשות. כגוהו כתיב בערכך נפשות לה׳ (ויקרא כז) ובחרמין כתיב (שם) קדש קדשים הוא לה׳ וגבי חרמי כהן נמי דרש ליה בבכורות בר״פ כל פסולי המוקדשים (ד׳ נב.) והקדשות כתיב (שם) אים כי יקדיש את ביתו קדש לה׳ וא״ת מהאי טעמא נמי מיפוק ליה חטאת ואשם ועולה ושלמים כדדרשינן נמי לקמן בשמעתין מדכתיב לה׳ אלהיך בקרא דמועד שפתיך תשמור וי״ל [ה] [דלקמן דאתא ליה קרא אחרינא לקדשי בדק הבית מאשר דברת מוקי ליה קרא דלה׳ אלהיך לחטאות ואשמות דמסתבר אבל הכא] אי לאו דכתיב דרוש ידרשנו בחטאת ואשם הוה מוקמינן בהו האי קרא ולא הוה שמעינן ערכין חרמין והקדשות ה [וליכא למלפינהו נמי מדרוש ידרשנו ולא משמע אלא שבא על מנת] **אלו חטאות ואשמות.** שהן נדרשין ממך שהרי הם מוטלין חובה עליך ועולות ושלמים כגון עולת ראיה ושלמי חגיגה שהם חובה דאלו נדרים ונדבות מכי תדור נדר נפקי ותימה שלמי חגיגה ורואיה זמנא קביעא להו דעבר הרגל ולא חג אינו חייב באחריותו וא״כ אם אקריבה אקריבה וכו׳ כדאקשינן לעיל גבי פסח וי״ל דמ״מ היכא דהופרשו ולא הקריבם קאי עלייהו בבל תאחר כיון שלא נפסלו בכך וי״מ דנפקא להו חטאת מדכתיב לשון דרישה גבי חטאת דכתיב (ויקרא י) דרש דרש משה ואשם עולה ושלמים דאיתקוש בהיקישא דזאת התורה בסוף התורה (מנחות דף פב: וש״ס) ולא יתכן דלא״כ נדרים ונדבות נמי ובכור ומעשר ופסח נמי מיפוק מהתם דכולהו איתקוש: **ומעשרות** ובכור. [ז] מעשר ובכור מכי דרוש ידרשנו לא נפקא דלא דמי מיוצא דידהו למיוצא דחטאת ואשם דאי לית ליה בכור ומעשר לא מיתייב בהו [ח] ופסח לא גרסינן הכא דאי בשלמי פסח כרב ששת מהיכא דנפקא שלמים נפקא להו [ט] ומיהו יש לחלק: **אי חליפי חטאת למיתה אזלא.** ואי חליפי אשם לרעייה אזלא דקי״ל (מיר כה:) כל שבחטאת מתה באשם רועה ולר״ת דמפרש [י] דמן הדין באשם קרב עולה א״כ מקרב קראי: **שהומם** בתוך הרגל. ואין בל תאחר אלא בכל הרגל: **מה** מעשר אינו נפסל משנה לחברתה. פירש בקונטרס דכתיב מקצה שלש שנים תוציא את כל מעשר תבואתך אם שהה מעשרות שנה ראשונה ושניה ואפילו למאי דפריש לעיל דאיכא בבל תאחר במעשר שהופרש ולא נתנו וקרא דשנת הביעור אצטריך לאותו שלא הופרש מ״מ בכולהו משתעי קרא דמתבער וקלת תימה בכולה שמעתין מהיכא תיתי לן דנפסל דאיצטריך קרא דאינו נפסל וכן אותו בלא ירלה ואין מאחר נדרו בלא ירלה למה לי [יא]: **קדשים** דבני הרצאה נינהו. דעולה מכפרת על חייבי עשה כדאמרינן בפרק קמא דזבחים (דף ז: וש״ס) מדבן

כפסח דמו. וברגל ראשון יעבור עליהן: **מנא הני מילי.** דאכל הך דתניא במתניתא לעיל איכא בל תאחר: **נדר.** הרי עלי: **נדבה.** הרי זו: **נאמר להלן נדר ואם נדר או נדבה וגו׳: אלו הדמין והערכין כו׳.** שהן קדשי בדק הבית וכולן לה׳ ואין לכהנים בהן כלום: **הוא ולא חילופין.** עליו אתה עובר ולא על חילופין ולקמיה מפרש לה: **אלו חטאות ואשמות.** שהן נדרשין ממך שהרי חובה הם מוטלין עליך: **ועולות ושלמים.** כגון עולת ראיה ושלמי חגיגה שהן חובה דאלו דנדר ונדבה בריש הקרא כתיבי וה״ה נמי לבכור (ט) ומעשר ופסח שהן חובה: **ה׳ אלהיך אלו צדקות ומעשרות.** דהא קרא יתיבא הוא דנדר ליה למכתב כי דרוש ידרשנו וכבר ה׳ כתוב למעלה במקרא נדרוש ביה לאמויי לצדקות ומעשרות (ג) שכתוב בהן שם זה ולך תהיה לצדקה לפני ה׳ אלהיך (דברים כד) ואכלת לפני ה׳ אלהיך מעשר דגנך (שם יד): **מעמך זה לקט שכחה ופאה.** שהן חלקו של עני דכתיב ביה לא תשוב לעמעמה ולשלמו קריגא ביה: **חילופי חטאת.** שכיפרו בעליה מממש חטאתו הממות היא ופשיטא דלא עבר עליה בבל תאחר: **חילופי תודה.** וכגון שנתערבה בראשונה וקי״ל (ז) על זבח התודה חלות [ויקרא ז] התודה טעונה לחם ולא חליפתה ולא תמורתה טעונין לחם: **ומפה אחת מהן.** שאם היו שתיהן קיימות מביאן ומביא ארבעים חלות כמשפט התודה ואומר הרי הלחם הזה לשם אותה שהיא תודה ושחיטת התודה תקדש ארבעים כמשפטה אבל מתה אין לחברתה תקנה (ו) והיכי (ח) ממעטו קרא מבל תאחר: **וחללו על אחר.** אמר זה תחת זה ובעל מום יוצא לחולין: **סלקא דעתך כו׳.** והכי קאמר קרא אם על האחד עבר זמן איחור חייב ולא שיעורפו הוא וחילופיו לג׳ רגלים: **שעברה שנתו.** מלותו בתוך שנתו שנאמר (דברים טו) לפני ה׳ אלהיך תאכלנו שנה בשנה: **לפסולי המוקדשים.** כבעל מום: **ויפסל.** הואיל ועבר עליו ואימתו [א] שהרי אין שנה בלא שלשה רגלים ברוב שנים: **מקיש בכור למעשר.** במעשר דגן קא משתעי קרא: **מה מעשר אינו נפסל כו׳.** דכתיב (שם יד) מקצה שלש שנים וגו׳ אם שהה מעשרותיו שנה ראשונה ושניה: (ט) **הרצאה.** אם לכפרה אם לדורון: **אימא לא לירצו.** מאחר שהביאן בעבירה: אותו

דברים (פסחים ע. ב), ותמורתו כל שכן דקריבה, דלא עדיפא מינה. רש״י פסחים לו: ד. י״ל דההיא דלא אקריבה דהכין מוקמינן ליה לקמן והכא דאמר ולא אפרשיה, ובגדר כעין נדבה קאמר כגון דאמר הרי עלי עולה על מנת שלא אתחייב באחריותה דהכין אוקימנא לה לקמן. רפב״פ. ה. דודאי מקרא דלה׳ אלהיך טפי משמע מניה חטאות ואשמות עולות ושלמים שהן קרבין לגבוה מדמין וערכין וחרמין והקדשות שאינן קרבין ומשום הכי אלו מפקינן מלה׳ אלקיך דכתיב בהאי קרא חטאות ואשמות הוי לית לן דמין וערכין ואינך ואיכין וכיון דחזינן דמכי דרוש ידרשנו נפקי חטאות ואשמות פש לן לה׳ אלקיך לדמין וערכין. מ׳ כר״ן. ז. פי׳ דבהו שייך דרישה דהוה קדשי מזבח וחמירי. ריעב״ן. ז. רש״י לא גריס בכור ומעשר דמכי דרוש ידרשנו נפקי, ונראה דגרסינן ליה שפיר. תוס׳ כרש״ש. ח. אבל חטאת ואשם התם אפילו לית ליה בהמה מחייבים לקנות בהמה ולהביאה. שם. ט. דשלמים הבאים מחמת פסח בכלל שלמים. שם. י. מ״מ אף על גב דקרא דביעור לא אצטריך אלא לדלא אפרשיה אפי׳ הכי אפרשיה לא נפיק מכללא דקרא בכלהו קאמר אלא דלא אצטריך עקריה אלא משום דלא אפרשיה. מ׳ כר״ן. יא. וי״ל דאיכא שום דרשא למיפסלה אי לאו הני קראי. תוס׳ כרש״ש. וי״ל שיפסל באיחור חטאתו כמו באיחור זמן גופו כמו קרבן הבא כבש והביאו לאחר שנתו. ש״מ זמחים כט.

לאוסו מה ס"נ. בתורת כהנים [ד] תני לה גבי פיגול לא ירצה המקריב לאוסו לא יחשב: **מולא שפיך זו מלוס עשה.** דמסתמא הכי אמר קרא מולא שפתיך קיים: **משמור זו מלוס לא תעשה.** שלא תאחר כדרי **ועשית.** על כרחך מכאן אזהרה לב"ד לכוף: **לה' אלהיך.** קרא יתירא הוא לדרשה לרבות דבר שבחובה: **כפיך זו לדקה.** קרא יתירא דריש: **יקריב אותו אל פתח אהל מועד.** יקריב אותו קרא יתירא הוא דהא כתיב בריש יקריבנו: **חד דאמר.** עלי ולא אפרשה: **והא נדבה כתיבא.** ובקרא דבל תאחר נמי רגיל ליה בגזירה שוה: **מה לו נגנב.** אם הפריש ולאחר זמן: **משבחת לה.** דאמר ולא הפריש והויא נדבה: **כגון דאמר הרי עלי עולה על מנת.** שבאפרישנה לא אתחייב באחריותה: **כיון דבעניינא דקרבנות כתיבא.** לבל תאחר: **עובר בעשה.** על הקרבן דכתיב ובא אמה והבאתם: **על ולד שלמים.** שהפרים בהמה מעובדת לו עינבה לאחר הקדישה: **מחוסר זמן.** שמא לא עברו עליו שמונה ימים: שהיה

מדבן עזאי נפקא. בסוף פ"ב דזבחים (דף כט.) פליג ר' אלעזר אבן עזאי ודרים דאותו בזבח הוא מדבר ואינו מדבר בכהן [א] אבל רולה לייחס כאן אליבא דבן עזאי ומסיק התם כמו בשמעתין וק"ק שהרי התם דוחק לייחס מילתא לאחרים אליבא דבן עזאי ובתמורה בסוף אלו קדשים (דף כא: ושם) גבי ר' יוסי היא אומר ג' דברים משום ג' זקנים משמע דבן עזאי דמוקי היקישא דמעשר לבכור מה בכור אינו נאכל אלא לפנים מן החומה אף מעשר אינו נאכל אלא לפנים מן החומה לית ליה דאחרים וקאמר ולרבנן דמפקי ליה לטעמא אחריתא בכור שאינו נפסל משנה לתבריתה מנא להו ומיהו אין לחוש אם הש"ס הולך ומייחס בכל ענין:

אא"כ מבקשים ממנו ממון ואין לו. בסוף פרק שני דזבחים (דף כט.) פי' בקונטו ממון של גזל אבל גלא דמיירי בגדר כדמוכח בפרק במה מדליקין (שבת דף לב: ושם) דתניא ר' נתן אומר בעון נדרים מתה אשתו של אדם שנאמר אם אין לך לשלם למה יקח משכבך מתחתיך והא דדרים הכא בך מטא ולא באשתך מטא מייירי במשלם אח"כ [ב] אלא שעבר בבל תאחר [ג]: **זן מצות עשה.** דכתיב והיולא מפיכם תעשו (במדבר לב): **תשמור זו מצות לא תעשה.** תימה הא אמרינן בפ' המולא תפילין (עירובין דף לו. ושם) גבי הא דמוקים ושמרת את החקה הזאת [ד] דמוקי ר"ע בפסח דלפ"ה פסח זו מלות עשה משום דהשמר דעשה עשה [ד] וכן בפרק בתרא דיומא (דף פא.) גבי הא דאמר ר"ל מפני מה לא נאמר אזהרה בעיניו משום דלא אפשר דהיכי ליכתוב ופריך ולכתוב השמר בעיניו ומשני השמר דעשה עשה והאי נמי השמר דעשה הוא שישלם מה שנדר ועשה מולא שפתיו וי"ל דתפלין לאחר שקיעת החמה דקאי אעשה דהנחת תפלין הוי עשה אבל תמורה דהכא קאי אלא תאחר דלעיל מינה שישמור שלא יאחר ולר' יוחנן דאמר בסוף הקומץ רבה (מנחות דף לו: ושם) גבי מנין תפלין לאחר שקיעת החמה דהשמר דעשה לא הוא [ה] דהיא דפסח ומילה מלות עשה ע"כ דלא כר"ע והיא דר"ל דיומא לא קיימי ומיהו לא יתכן כלל לאוקמיה דלא כר"ע דמשנה היא בפ"ק דכריתות (דף ב.) וסוגיית דשמעתא משמע בגמ' (דף ג.) דאתיא כר"ע דקתני אוב ולא קתני דעוני [ו] וצריך לחלק בהיא דר' יוחנן דלא דמיא לשאר השמר דעשה [ו]: **בפיך** זו צדקה. דכתיב ולא מפי לדקה (ישעיה מה): **יקריב** אותו מלמד שכופין אותו. [ז] נערה שנתפתתה (כתובות דף מט: ושם) מכין אותו עד שתגלה נפשו והא דלימטיריך קרא הכא משום דסלקא דעתא דאין כופין כאן לפי שכתוב לרצונו וא"ת הא דתנן פרק האומר משקלי (ערכין דף כא.) מייני חטאות ואשמות אין ממשכנין אותן ושלמים ממשכנין אותן ה"ד אי מקמי דאתא אפי' עולות ושלמים נמי לא ואי דעבר בבל תאחר אפי' חטאות ואשמות נמי [ז] וי"ל דלעולם בשלא עבר עדיין אלא דחזינן שהוא מתעצל להביא [ח] מ[ומוליא הולאות חנם שלא לצורך כדי שלא יטאר בידו מה לקנות] ולהכי ממשכנין ואם אין מולאין במה למשכנו אז כופין כדקאמר הכא וא"ת ואעולות מ"ט [ט] (לא) בעי למשכוני טופי מחטאות ואשמות והא בפ"ק דזבחים (דף ו.) אמר דעולות נמי מכפריס אחייבי עשה י"ל כיון דאמרינן בעלמא (יומא דף פו.). אאם עשה תשובה לא זז משם עד שמוחלין לו הרי בתשובה מתכפר ולא דמי לחטאות ואשמות: **חד דאמר ולא אפריש.** נראה לי דמשני לך שהרי הקשה מעשה ומלוה תעשה ומעשוי נראה בכל חד רולה ב' פסוקים ותרי למה לי ומשני לריכי בכל חד תרי קראי דחד קרא אתא גלוי אמר ולא אפרים וקרא השני אתא גלוי אפרים ולא אקריב ופריך אי מלוה אפרים דאמר ולא אפרים והא נדבה כתיבא ביה ותנן כו' ל"ל היאך מוקמת העשה והלא תעשה והעשוי אנדבה דקראי דאמר ולא אפרים הא אותן ג' עניינים עשה ולא תעשה ועשוי נראה דקאי לנדבה כמו לנדר שהרי באותו קרא כתיב נדבה כדאמר לעיל נדבה כמשמעה ואין מני היות קאי אמר ולא אפרים לנדבה הא זה איפכא מזה שהרי אמר ולא אפרים אינו אומר הרי זו אלדרבה הוא דאומר הרי עלי [י] מזה נדר אנדבה כגון דאמר הרי זו ומפרים באותה שעה כדתנן איזהו וכו' ומשני משכחת לה דאמר ולא אפרים דמשמע נדר משכחת לה בתרתי אפי' בנדבה כגון דאמר הרי עלי עולה על מנת שלא אתחייב באחריותה כשאומר הרי עלי ולא כמו נדר ולא נדבה כמיבא ביה ותנן כו' דין נדבה באומר לאינו חפץ להתחייב באחריותה [יא] אלא דמשכחת לה דאמר ולא אפרים כמו האומר הרי עלי ועל כל זאת היא כנדבה שהרי רולה שלא אתחייב באחריותה כנדבה [יב]: **איזהו נדר.** [יג]משנה היא בפ"ק (משנה א') דקינים: **על** מנת שלא אתחייב באחריותה. לא דמי למתנה על מה שכתוב בתורה [יד]: לבית דין שיעשיר, הא מיקריב אותו לרצונו נפקא, דתניא הא כיצד כופין אותו עד שיאמר רוצה אני. ופרקינן חדא קרא בראמר הרי עלי כך וכך ולא הפרישו, שכופין אותו להפרישו. ואחר שהפרישו ולא הקריב שכופין אותו להקריב. והני תרתי למה לי. צריכא, דאי אשמעינן אמר הרי עלי ולא הפרישו שכופין אותו, משום דלא קיימיה לדיבוריה כול'. ומי מצית אמרת דאמר ולא הפרישו, והא נדבה כתיב' ביה, ותנן איזהו נדר האומר הרי עלי עולה כול'. ופריק רבא כגון דאמר הרי עלי עולה על מנת שאיני חייב באחריותה. בפיך זו צדקה. שנאמר בי נשבעתי יצא מפי צדקה. אמר רבא ודצדקה מיחייב עלה לאלתר דהא קיימי עניים. אמר רבא כיון שעבר עליו רגל אחד עובר בעשה. מיתיבי אמר רב פפיים מעידני שהיתה לנו פרה של זבחי שלמים ואכלנה בפסח ואכלנו ולדה שלמים בחג, ואמרינן בשלמא בפסח לא אקרבוה, אימור לא מלו ליה המניא יומי, אלא בעצרת היכי משהי לה ועברי בעשה. [טו]כרוך רב לבבר כנדר

[א] נלקח לל"ל דדייק המקריב אותו פירוש כהן אבל בכל מקום וכו'.

[ב] אמר מר' פי"ד מהל' מעשה הקרבנות הל' טו

סמנ לאוין שלא:

[ג] ד מר' פי' שם הל' טז סמנ לאוין שלא:

[ד] ה מר' שם הלכה ד [ה] ופ"ז מהל' נדרים הל' ב

סמנ עשין קכב:

[ה] ו מר' שם הלכה ו (ופ"ז מהל' נדרים שם)

סמנ שם:

[ו] ז מר' פ"ח מהלכות ממנות עניים הל' ח טוש"ע יו"ד סי' רמז סעי' ג [ונב אלפס כאן ובנב"ק פ"ד דף כ.]:

[ז] ח מר' פ"ד מהלכות מעשה הקרבנות הל' יג

סמנ עשין קמז:

[ח] ט מר' פ"ד מהלכות תמורה הל' ו סמנ לאוין שמה:

תורה אור השלם

1. וְאִם הָאָבֵל יֶאֱבַל מִבְּשַׂר זִבְחֵי שְׁלָמָיו בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי לֹא יֵרָצֶה הַמַּקְרִיב אֹתוֹ לֹא יַחְשֵׁב לוֹ פִּגּוּל יִהְיֶה וְהַנֶּפֶשׁ הָאֹכֶלֶת מִמֶּנּוּ עֲוֹנָהּ תִּשָּׂא: ויקרא ז יח
2. כִּי תִדֹּר נֶדֶר לֵיי אֱלֹהֶיךָ לֹא תְאַחֵר לְשַׁלְּמוֹ כִּי דָרֹשׁ יִדְרְשֶׁנּוּ יְיָ אֱלֹהֶיךָ מֵעִמָּךְ וְהָיָה בְךָ חֵטְא: דברים כג כב
3. אם אין לָךְ לְשַׁלֵּם לָמָּה יִקַּח מִשְּׁכָבְךָ מִתַּחְתֶּיךָ: משלי כב כז
4. מוֹצָא שְׂפָתֶיךָ תִּשְׁמֹר וְעָשִׂיתָ כַּאֲשֶׁר נָדַרְתָּ לַיְיָ אֱלֹהֶיךָ נְדָבָה אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ בְּפִיךָ: דברים כג כד
5. כִּי אִם אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְיָ אֱלֹהֵיכֶם מִכָּל שִׁבְטֵיכֶם לָשׂוּם אֶת שְׁמוֹ שָׁם לִשְׁכָּנוֹ תִּדְרְשׁוּ וּבָאתָ שָׁמָּה: וְהֲבֵאתֶם שָׁמָּה עֹלֹתֵיכֶם וְזִבְחֵיכֶם וְאֶת מַעְשְׂרֹתֵיכֶם וְאֶת תְּרוּמַת יָדְכֶם וּנְדָרֵיכֶם וְנִדְבֹתֵיכֶם וּבְכֹרֹת בְּקַרְכֶם וְצֹאנְכֶם: דברים יב ה-ו
6. אם עֹלָה קָרְבָּנוֹ מִן הַבָּקָר זָכָר תָּמִים יַקְרִיבֶנּוּ אֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד יַקְרִיב אֹתוֹ לְרִצֹנוֹ לִפְנֵי יְיָ: ויקרא א ג

רבינו חננאל

ואכתי מאחר נדרו שהוא כשר ומרצה, מדבן עזאי נפקא, דתניא בן עזאי אומר כתיב ואם האכל יאכל מבשר זבח שלמיו ביום השלישי לא ירצה, וכתיב ביה המקריב אותו, אותו בלא ירצה, כלומר, זה הפיגול הוא בלא ירצה, דדייק המקריב [ט] בכאן פירש בלא ירצה, אבל בכל מקום המקריב שהוא הזובח הוא החייב ולא הזובח. ופרקינן לא תימא בך חטא ולא בקרבן חטא, אלא אימא בך חטא ולא באשתך חטא. פירוש בעון בל תאחר אין אשתו של אדם מתה. ת"ר מוצא שפתיך תשמור ועשית כול'. אמר מר מוצא שפתיך תשמור זו מצות עשה, למה לי והלא כבר אפיקנה מובאת שמה והבאתם שמה. תשמור זו מצות לא תעשה כדקיימא לן כל מקום שנאמר השמר פן ואל אינן אלא בלא תעשה למה לי, הא בהדיא כתיב לא תאחר לשלמו. ועשית אזהרה

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה תשמור כו' את החקה הזאת בתפלין דמוקי לה ר"ע: (ב) בא"ד ולריך לחלק, ל"ב ועי' בתוס' פרק המולא תפלין מבואר החילוק: (ג) ד"ה חד כו' הוא כלומר הרי עלי נדר כו' כל"ל ומיבת כזה נמחק: (ד) בא"ד להתחייב באחריותה אלמא דמשכחת לה:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה איזהו נדר. משנה היא. וכונתם בזה ע' בב"ק דף סב ע"ב תד"ה מי קתני:

הגהות מהר"י לנדא

[א] בתוס' ד"ה יקריב וכו' ולעולות מ"ט בעי למסכוני כל"ל ועי' בתוס' מס' כריתות דף יב ע"א בד"ה אי אלמא:

מוסף רש"י

מבקשין ממנו ממון. ממונו מגזל (זבחים כט:) פי' כלומר מבקשים ממנו ואומר אין לו שהכל משועבדים לגמומת אמא ויהא אומרת גם כן אין לו (ש"מ שם בשם גריון). משכבך. אשתו (שם). בפיך זו צדקה. דכתיב (ישעיה מה) יצא מפי לדקה (נדרים ז). יקריב אותו. קרא יתירא הוא דהא כתיב בריש דקרא זכר תמים יקריבנו (קדושין נ.) ומלי למיכתב יקריבנו אל פתח אהל מועד לרצונו לפני ה' (רש"ם ב"ב מח.). מלמד שכופין אותו. לקיים דברי נדרו (קדושין שם) לקריב מה שנדר (ב"ב שם). איזהו נדר האומר הרי עלי עולה. ואחר כך הפרים בהמה ואמר הרי זו לנדרי אם מתה מייב באחריותה הואיל ומעיקרא ולרכיה איצטריך למימר קרא דבכי הא כיון שמשלם לבסוף, יהיה כו חטא על שעבר. ואשתו בחטאו כערב, או כמשכנו שהמשכנות

מוסף תוספות

א. דכתיב אותו הזבח בלא יחשב ואין המקריב בלא יחשב. כ"מ זבחים כט. ב. היינו שהייתי אומר, דכל שאינו משלם בזמן שקבעה לו התורה, קרינא ביה אינו משלם, שהרי אינו משלם בזמן שהיה לו לשלם, ולפיכך איצטריך למימר קרא דבכי הא כיון שמשלם לבסוף, יהיה כו חטא על שעבר. ואשתו בחטאו כערב, או כמשכנו שהמשכנות עליו, בששלם עליו כבר נפטר הערב ונפדה המשכון, אבל כשאינו משלם משתלם מן המשכון. שו"ת הרשב"א חלק ג סימן צמח. ג. וא"ת וכיון דעברו שלש רגלים עבר בבל תאחר עד היכן ממתינין לו לענוש את אשתו דהא כל יומא בעמוד ושלם קאי, וי"ל כל היכא שתבעוהו והוה ליה לשלם מתחלה ולא שילם במזיד, והיינו דאמר רבי יוחנן אלא אם כן מבקשין ממנו ממון ואין לו לפי ששבע ולא רצה לשלם בתחלה ועכשיו כשורצה אין לו. ריטב"א. ד. והאי השמר נמי דקאי אנשה דמרגא שפתיך עשה הוא. מי' הכ"ן. ה. ולהכי המניח תפילין אחר שקיעת החמה עובר בלאו. תוס' עירובין לו. ד"ה דמתה. ו. [ד]מודה הוא שאם לא הניח ביום שאינו לוקה דלענין הנחת היום השמר דעשה עשה דאמר הכא דהוי עשה משום דהוי קום עשה ודוקא לענין הנחת תפילין בלילה קאמר ר' יוחנן דלאו הוא דהוי כמו השמר בגנוב הצרעת דחשיב ליה לאו בפ' אם לא הביא (שבת דף קלב:) אף על גב דכתיב לשמור ולעשות משום דפירושו לאו הוא השמר שלא תקרע. סס. ז. דהא חטאות ואשמות נמי מהאי קרא נפקי ואכלהו כתיב ועשית. כשב"ש. ח. בחטאות ואשמות כיון דלכפרה קאתי תלינן עיכובא באונס ולכי עבר האונס יביאם, אבל עולה ושלמים כיון דמתעצל ממשכנין אותו. תוס' הרא"ש. ט. אף על פי שהנדר פירשנו עליו אאם נגנבה או נאבדה חייב באחריותה מפני שאמרה בלשון הרי עלי מ"מ אם אמר הרי עלי עולה על מנת שלא אתחייב באחריותה ומ"מ כגון זו נדבה היא קרויה בלשון חכמים. מלאי. י. דכיון דאיכא נדבה עליו שאם נגנבה בכך מסתמא לדעת כן הוא נודר שיהא נדרו כנדבה. תוס' הרא"ש. [ד]הכא בנדר עצמו מה שחייב באחריותו אינו מגזירת הכתוב אלא משום דשיעבד עצמו לכך דכיון דאמר עלי אטעיניה על כתפיה לחיובי באחריותו (מגילה ח' א'), וכיון שכן כל היכא דפירש תוך כדי דבור שאינו מקבל עליו אחריותו שוב אין לנו עליו כלום. ריטב"א.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות